

AF
ANDREAS LIE
STOKBRO

Byen ved fjordens smalleste sted

En samling tager form

Alle har en gang imellem brug for at rydde op. Det har museer også. Derfor arbejder samlingsafdelingen på Nordjyllands Historiske Museum sig løbende igennem museets magasiner og udstillinger for at støve af og sortere i inventaret.

I efteråret 2018 modtog Nordjyllands Historiske Museum støttekroner fra Slots- og Kulturstyrelsen, der var øremærket til en gennemgang af samlingen på Hadsund Egnssamling. Vi gik derfor i 2019 i gang med at kigge på samlingen, men inden arbejdstøj og pudseklud blev fundet frem, måtte vi i samlingsafdelingen uddanne os til eksperter i Hadsunds historie. For en samlingsgennemgang er mere end blot at rydde op: det er også en mulighed for at forme en samling, så den i højere grad kommer til at afspejle de fortællinger, som et lokalområde rummer.

Pensum var derfor Hadsunds historie. Hvordan opstod byen, hvad havde folk lavet, hvilke virksomheder havde domineret? Mange oplysninger kunne vi finde i bogen *Hadsund – en by bliver til* fra 2004, som er skrevet af Lise Andersen, Erling Gammelmark og Heino Wessel Hansen, og efter andre ihærdige studier i områdets historie var vi klar til at gennemgå samlingen.

Trafikalt knudepunkt, industri og livet på landet

Det stod hurtigt klart, at der var tre ret væsentlige hovedtemaer, som museets samling burde afspejle: Hadsunds placering som trafikalt knudepunkt, byens industri samt livet på landet.

Placeringen ved Mariager Fjords smalleste sted har altid gjort Hadsund til det naturlige sted at passere fjorden. Før byen op-

stod, lå der et færgeleje på stedet, og da byen kom, blev der bygget en bro. En østlig jernbane mellem Aalborg og Randers, som blev påbegyndt i 1883, passerede ligeledes gennem byen. Også havnen har spillet en stor infrastrukturel rolle, og man har i perioder kunnet sejle direkte til København med dampskib. Lidt flabet kan man vel sige, at en af Hadsunds største styrker har været, at det var let at komme derfra – under alle omstændigheder har transport spillet en vigtig rolle i området, og det er derfor både naturligt og vigtigt, at det har en fremtrædende rolle i museets samling.

På samme måde er det naturligt, at byens handel og industri er stærkt repræsenteret i samlingen. Udviklingen af Hadsund by tog for alvor fart midt i 1800-tallet, da området opnåede handelsprivilegier. Inden da var der blevet afholdt markeder og opført lagre, hvorfra korn blev udskibet, men med privilegierne kunne en langt mere omfattende handel finde sted. Det satte gang i byggelysten, og inden længe var både familier, forretninger og industri flyttet til området. Hadsund var begyndt at udvikle sig til en by, og den udvikling skal museets samling naturligvis skildre.

Det sidste store tema, som vi lagde os fast på – livet på landet – er knapt så unikt som de to øvrige. Det er ikke ligefrem revolutionerende, at et kulturhistorisk museum fokuserer på landbefolkningens vilkår, men landbrugets betydning er heller ikke i Hadsund til at overse. Som nævnt fandt der udskibning af korn sted fra området, allerede inden handelsprivilegierne blev opnået i 1854, og rundt om byen fandtes både herregårde, storbønder og husmandssteder. Sammen med fjorden har landbruget udgjort en grundlæggende del af fundamentet for, at Hadsund opstod som by, og derfor bør også livet på landet tiltænkes en fremtrædende rolle i samlingen fremover.

Jernbane og marmelade

Som arbejdet skred frem, kunne vi med glæde konstatere, at de temaer, som vi på forhånd havde udpeget som centrale, alle var rigt repræsenterede i samlingen. Særligt på det infrastrukturelle område fandt vi mange spændende genstande. Især var Hadsund-broen fremtrædende i museets samling, men også adskillelige genstande fra både og fra jernbanen berettede om ivrig handels- og transportaktivitet.

Den måske mest imponerende samling af genstande på Hadsund Egnssamling er dog den fra Hornbech-fabrikkerne, der var en af byens ældste virksomheder. Hornbech producerede i

perioden 1898-2011 saft og marmelade, og samlingen rummede utallige genstande, der berettede om en betydningsfuld virksomhed, der var i stand til at skabe sig et navn uden for Hadsund. Fabriksudstyr, fine flasker, reklamemateriale og en hel masse fotos dokumenterede virksomhedens historie, ligesom indrammede ordresedler berettede om salg til både Sorø og Libanon.

Carl Willumsens skrivebord gemte på en sand guldgrube af minder og information.

Et helt særligt skrivebord

Det viste sig også, at samlingen ikke udelukkende rummede fine og relevante genstande, der knyttede sig til de tre på forhånd udpegede hovedtemaer. I vores arbejde stødte vi således på en række perler, der både vakte interesse og undren.

Som nævnt fungerede Hadsund som den østlige forbindelse mellem Aalborg og Randers, og i den forbindelse var det spændende, at vi fandt en plakat fra indvielsen af Hadsund Stadion i 1943. Kampen stod mellem Aalborg Chang og Randers Freja, der på det tidspunkt begge spillede i landets bedste fodboldrække, og man kan næsten forestille sig, hvordan byen har været delt i to lejre.

På samme måde var det umådelig interessant at støde på Carl Willumsens gamle skrivebord. Willumsen boede i Tisted uden for Hadsund, og i skrivebordets skuffer fandt vi blandt andet rejsepapirer, breve og indkøbssedler, ligesom avisudklip og nedfældede sange afslørede både interesser og en massiv fædrelandskærlighed. Skrivebordet gav os dermed et indblik i et levet liv omkring Hadsund i den første halvdel af 1900-tallet, og det kan ikke udelukkes, at disse genstande engang i fremtiden kan spille en rolle i forbindelse med en udstilling.

Udskillelse af genstande

I den mere kuriøse ende stødte vi også på ikke færre end 14 maskiner til skiveskæring af brød. Vi fandt aldrig ud af, hvorfor så mange eksemplarer var blevet indsamlet, men vi kunne se, at de både stammede fra private og fra bagerforretninger. Det blev besluttet at kassere en del af maskinerne, for en uundgåelig konsekvens af gennemgangen har også været at udskille en række genstande.

Langt de fleste genstande forbliver en del af samlingen, men i nogle tilfælde har eksempelvis dårlig stand eller dubletter medført kassation. En del tid blev anvendt på at opspore historien bag genstande uden såkaldt proveniens – altså uden optegnelse over genstandens oprindelse og historie. Generelt foretrækker museerne at kende til genstandenes oprindelige brug eller ejerskab, og ting uden sådanne tilknyttede oplysninger har derfor større tendens til at blive fjernet fra samlingen.

Dog findes nogle faste procedurer, som museer skal følge, hvis de ønsker at skille sig af med en museumsgenstand. Først og fremmest kontakter man andre kulturhistoriske museer, og hvis et andet museum ønsker genstanden, bliver den overført dertil. Er det ikke tilfældet, kontaktes genstandens giver, så vedkommende har mulighed for at få den retur. Hvis giveren ikke ønsker genstanden retur, eller hvis vedkommende ikke kan findes, søger man til sidst Slots- og Kulturstyrelsen om tilladelse til en egentlig kassation. Sidstnævnte instans sikrer, at vi ikke er kommet til at lave fejl eller kasserer noget umisteligt, og at landets kulturarv ikke lider skade, når museer skiller sig af med ting.

Slots- og Kulturstyrelsens har heldigvis givet museet medhold i vurderingerne om kassation, og derfor er vi også fortrøstningsfulde i forhold til, at vi har fået en bedre samling ud af vores anstrengelser. De tilbageværende genstande har nu markant bedre opbevaringsforhold, og vi har fået spidset samlingen til, så den nu er centreret om nogle mere tydelige tematikker. Ultimativt forventer vi, at vores arbejde gør samlingen langt mere anvendelig for fremtidig formidling og forskning.